

Den store resynkronisering

Resonansens betydning for liv og politik

Laugesen, Martin Hauberg-Lund; Lund, Peter Clement

Published in:
Paradoks

Publication date:
2022

Document version:
Forlagets udgivne version

Document license:
CC BY-NC

Citation for pulished version (APA):
Laugesen, M. H.-L., & Lund, P. C. (2022). Den store resynkronisering: Resonansens betydning for liv og politik. *Paradoks*. <https://paradoks.nu/2022/08/15/den-store-resynkronisering-resonansens-betydning-for-liv-og-politik/>

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

DENNE ARTIKEL ER EN DEL AF SERIEN “WHAT ON EARTH IS GOING ON?”

Den store resynkronisering: Resonansens betydning for liv og politik

MARTIN HAUBERG-
LUND LAUGESEN,
PETER CLEMENT
LUND
15. AUGUST 2022

I DENNE OPFØLGER TIL VORES ARTIKEL “GODE VIBRATIONER: Om Hartmut Rosa som naturfilosof”¹ giver vi nogle litterære eksempler på resonans for at komme tættere på, hvori resonanserfaringen i eller med naturen kan siges at bestå. Teksten udgør således en illustrativ eksemplificering af den principielle godtgørelse af resonans og fremmedgørelse som naturfilosofiske kategorier, som vi fremlagde i den foregående artikel. Vi runder teksten af med et længere afsnit om mulige politiske konsekvenser af Rosas samfundsdiagnose og resonansbegreb.

2 Som vi viste i “Gode vibrationer”, har Rosa leveret en gennemgribende kritisk diagnose af verden af i dag – en verden karakteriseret ved tiltagende acceleration, der i sidste ende umuliggør en tilværelse præget af resonans. Verden, og med den også vi, der lever i den, er fanget i en selvkørende accelerationscyklus, der ubønhørligt drives frem af tre underliggende motorer, som gennemsyrrer samfundet omkring os og gør et imperativ om kontinuerlig vækst, nyttemaksimering og stadig mere kontrol og tilgængelighed gældende. På grund af dette imperativs konkrete magt over os fremmedgøres vi, fordi vi vedvarende udfordres i vores primært individuelle forsøg på at skabe kohærente identiteter, der er orienteret mod fremtiden på en meningsfuld måde. Vi er med andre ord alle skibbrudne, der driver rundt på havet i en ugenomsigtig storm – og stormens navn er acceleration. Hvem vi er, hvem vi gerne vil være, hvad vi gerne vil

gøre, fortabes i en verden af usammenhængende episodiske hændelser, og fremmedgørelsen gør konkret sit indtog i mange menneskers liv i form af stress, angst, *burn-out*, depression, skam og afvæbnende ydmygelser. For Rosa kan denne højst uønskværdige situation bedst ændres igennem tilvejebringelsen af langt gunstigere betingelser for mere *resonans* i tilværelsen.

3 Resonans er et grundlæggende menneskeligt behov – et behov, der handler om relationer. Mennesket er et væsen, der som udgangspunkt vedholdende søger resonanserfaringer igennem sine relationer til verden ved at indgå i menneskelige og ikke-menneskelige fællesskaber og ved at dyrke eksistentielle facetter af tilværelsen som religion, kunst og naturen. Disse tre aktivitetsområder indplacerer Rosa på den såkaldt vertikale resonansakse, der har at gøre med det, som mennesker erfarer som større end sig selv – eller teknisk sagt: *transcendens*. Resonans er en relationsmodus, hvor begge parter “taler med deres egen stemme” og svarer hinanden meningsfuldt. Det handler om de gode vibrationer; om at man som menneske hører et kald fra et andet menneske, et fællesskab, en musikalsk komposition eller fra naturen i en konkret miljømæssig tilskikkelse, og at man derpå svarer dette kald – at man påvirkes og aktivt responderer på denne påvirkning. Det emotionelle indhold af relationen er ikke afgørende, og vidt forskellige tilstande som kærlighed, sorg, melankoli og fryd kan alle være udtryk for resonanserfaringer. Resonans skal derfor ikke forstås som Rosas begreb for lykke, men som navnet for et helt grundlæggende menneskeligt behov, der er med til at gøre os til den slags væsener, vi nu engang er. Samtidigt er resonans fremmedgørelsens dialektiske modpart, og begge tilstande eksisterer i et uadskilleligt gensidigt forhold. Derfor kan resonans kun bringes i stand i kraft af fremmedgørelse og *vice versa*. Vi træder så at sige ind i et resonant forhold *via* et fremmedgjort forhold. Det er ikke muligt at befinde sig i et vedvarende, uafbrudt resonant for-

hold til noget eller nogen. Fordi erfaringen af resonans er konstitueret af en grundlæggende ukontrollerbarhed, kan den hverken påtvinges, garanteres eller fastholdes – vi kan som mennesker kun påvirke betingelserne for, at den muligvis vil indfinde sig, men derudover blot håbe på det bedste.

¶4 Rosa kobler nu denne filosofiske indkredsning af resonansbegrebet sammen med sin forudgående kritiske analyse af accelerations-samfundet og gør resonans til et normativt ideal, der kan sigtes efter som en udgang af den massive fremmedgjorthed, der præger verdens senmoderne samfund. En “kur”, som Svend Brinkmann har beskrevet Rosas resonansteori.² Den historiske misere skyldes, ifølge Rosa, kort fortalt, at mulighederne for resonanserfaringer er gledet os af hænde, fordi vores indstilling til både hinanden og til verden omkring os nu i så høj grad er baseret på at adlyde kravet om evigt øget vækst, nytte og kontrol. Som vi viste i den foregående artikel, er der ikke noget andet aktivitetsområde, hvor dette kommer tydeligere til udtryk, end i vores forhold til naturen og planeten. I sidste instans hviler muligheden for resonanserfaringer på vores forhold til naturen, fordi vi mennesker som sådan er *i og af* naturen. Uden realiseringen af bæredygtige, cirkulære produktions-, forbrugs- og samfundsforhold vil det simpelthen ikke være muligt for de nuværende senmoderne samfund at undgå praktisk talt at udrydde mulighedsbetingelserne for resonanserfaringer i naturen. De motorer, der i dag driver de senmoderne samfund, har allerede for manges vedkommende tilintetgjort betingelserne for et meningsfyldt forhold til naturen, for de fleste ser den nu kun som en nyttig ressource eller som en kontrolleret oase, vi kan træde ind i og ud af efter vores eget fritidsmæssige forgodtbefindende. Derfor mener vi, at man bør forstå Rosa som naturfilosof, og at hans tænkning og analyser tilbyder nogle frugtbare forståelser af den fatale klima-, miljø- og biodiversitetskrise, der udspiller sig for øjnene af os.

¶5 Vi vil nu gå videre til at kigge nærmere på, hvad det rent indholdsmæssigt betyder at have et resonant forhold til naturen, for dernæst at kaste lys over, hvad vi med afsæt i Rosas kritiske samtidsdiagnose og resonansbegreb kan gøre politisk for at tilvejebringe bedre betingelser for mere resonante liv.

Resonansens tilsynekomst: Litterære eksempler

¶6 VI STARTER MED TO SPØRGSMÅL: HVAD ER EGENTLIG ET RESONANT FORHOLD TIL NATUREN? Og hvorfor er et sådant overhovedet ønskværdigt? Mange af de eksistentielle problemer i senmoderniteten skyldes forsøget på at kontrollere naturen i alle fire dimensioner af kontrol: synliggørelse, opnåelighed, beherskelse og nyttiggørelse, som vi beskrev det i den foregående artikel. Det er ikke nok, at naturen er synlig for mig, jeg skal også have adgang til den. Men denne adgang skal være behersket; naturen skal ikke være ude af kontrol, den skal være allokeret en plads, som er defineret af os og slutteligt skal den nyttiggøres – hvad enten vi forstår denne nyttiggørelse i form af de ressourcer i naturen, som vi driver rovdrift på i produktionsøjemed, eller som det enkelte menneskes instrumentaliserede forhold til naturen som en oase, vi besøger for at genoplade vores batterier. Naturen tillægges dermed stort set kun værdi, såfremt vi kan styre den og forstå den som noget, vi som mennesker kan drage nytte af, hvad enten nytten er rent monetær eller har at gøre med “vilde oplevelser” (f.eks. bjergbestigning, overlevelsestur, krydstogt, osv.).³

¶7 Det er, ved at vi begynder at opfatte, erfare og forstå naturen som kun halvkontrollerbar og altså ikke som fuldt ud under vores kontrol, at vi i praksis øger sandsynligheden for meningskabende resonanserfaringer. Dette radikale perspektivskift indebærer, at vi omfavner naturen som *et absolut udenfor*, der ligger til grund for

vores væren i verden. En objektiv magt, der sætter grænser, giver gaver, tager liv og følger sine egne omskiftelige logikker, cykler og rytmer uafhængigt af menneskers mere eller mindre artsspecifikke særinteresser. Vi må med andre ord forsøge at fostre en ydmyg og andægtig tilknytning til naturen, der i højere grad baserer sig på en åbenhed over for det resonansmuliggørende kald, som naturen potentielt ofte tilbyder os. Med en poetisk formulering lånt af digteren Louise Glück, kan naturen fra Rosas filosofiske perspektiv opfattes på følgende måde:

¶8 Come to me, said the world

This is not to say

it spoke in exact sentences

but that I perceived beauty in this manner.⁴

¶9 Her oplever digteren skønhed i verden, men uden at det er klart for hende, hvad kaldets mening i sig selv kan siges at være. Verden, naturen, kalder, fordi digteren lytter til den, fordi hun forholder sig åben over for den inspiration og de forskelligartede indtryk, som generøst strømmer hende i møde, muliggjort af hendes nysgerrige ydmyghed over for, at der kunne være noget at komme efter på steder, som er skabt af noget andet og større end sådan nogen som hende selv. Den resonanserfaring, som digteren skriver frem på linjerne ovenfor, spejler den dobbelthed, som for Rosa ligger i resonans med naturen: Naturen *siger mig noget* (“I perceived beauty”), men uden at den *taler til mig* (“not to say / it spoke in exact sentences”). Vi skal hverken tilskrive naturen iboende intentioner, vilje og bevidsthed eller forfalde til ensidige romantiseringer af den, hvor den udlægges som alkærlig Moder Jord, Gaia eller lignende. Dette ville være udtryk for en både forkert og vulgær udlægning af Rosas position.

¶10 Et andet litterært eksempel på naturresonans leveres af Josefine Klougart i hendes roman *Alt dette kunne du få* fra 2021. Her gen-

nemlever hovedpersonen Barbara en voldsom naturerfaring, som med samtidig skønhed og tilintetgørelse, ikke ulig erfaringen af *det sublime*, illustrerer resonansens indbrud i tilværelsen:

- ¶II Barbara ligger stille i sengen, lytter til den rislen fra rørene ude på den anden side, bag brædderne og isoleringen, lytter til den murrende lyd af torden, der kommer og går ude over havet et sted, og hun synes, det hele taler sammen og forbinder sig i hende. Hun ligger og prøver at lade være med at røre på sig, selv den mindste bevægelse, forekommer det hende, ville være nok til at ødelægge den fint vibrerende erfaring af altings samtidighed og forbindelse, som hun ikke har sprog for, men mærker så tydeligt nu, dråberne der falder i lyngen, i sandjorden langt væk, bugten der lyses op, når lynet slår ned et sted langt ude over havet, tordenevejret der ruller ind over dem og lyser hele stuen op. Hun ligger og mærker, hvordan hun næsten forsvinder, næsten ingenting er, og hvordan hun til gengæld nærmest *bliver* lyngens rødde og hugormene, lynet og regnen og dråberne, der slås i stykker og bevæger sig ned gennem den tørre jord.
- ¶I2 Men så, lige så pludseligt som den opstod, forsvinder den følelse.⁵
- ¶I3 I Barbaras resonanserfaring opfatter hun intenst naturen og sig selv som én og den samme igennem en “vibrerende erfaring” af alting omkring sig. Barbara har *gode vibrationer* med naturen. Der er flere væsentlige elementer i dette eksempel, der gør, at vi kan forstå det som en resonanserfaring: For det første opstår den pludseligt og utvunget. Barbara vågner midt om natten og hører tordenen, der igangsætter erfaringen – erfaringen er, med andre ord, umiddelbar. For det andet kan hun ikke beherske eller kontrollere det, der sker. Nok er tordenevejret og naturen omkring hende synliggjorte og på den måde sanseligt tilgængelige, men de er på ingen måde mulige at beherske eller nyttiggøre. For det tredje erfarer tordenevejret som noget, der kalder på hende og som hun kun erfarer, fordi hun er åben og ydmyg over for det kald, hun hører.

Mulighedsbetingelserne for erfaringen er til stede – Barbara, ligesom i eksemplet fra Glück, gennemlever erfaringen, fordi hun hører naturens kald som noget, der kommer til hende udefra i form af et gaveagtigt indbrud. Og for det fjerde er hendes erfaring absolut skrøbelig og forgængelig. Hun er bevidst om erfaringens flygtighed og forsøger ikke at forstyrre relationen ved krampagtigt at forlænge oplevelsen. Den forsvinder bare igen, lige så hurtigt som den opstod. Naturen er nøjagtigt uden for Barbaras rækkevidde, men tilpas tæt nok på til, at den berører hende, transformerer hende og bevidstgør hende om den grundlæggende forbindelse mellem hende selv og naturen som ukontrollerbar og hinsides viljesmæssig beherskelse.

¶14 Andre eksempler på resonanserfaringer finder vi hos eksistenstænkeren Albert Camus, hvis hovedpersoner ofte erfarer naturen som noget, der på én og samme tid er farligt eller ukontrollerbart og kilde til store sanseligt hengivne og poetisk mættede oplevelser. Og præcis dette dobbelte forhold viser, hvorfor naturen er resonansens ontologiske mulighedsbetingelse: Den er på den ene side farlig, fremmedgørende og ukontrollerbar og på den anden side generøs, storslået, smuk og kosmisk velgørende. Hovedpersonerne i både *Den fremmede*, *Den lykkelige død* og *Pesten* er underlagt omstændigheder, der er fremmedgørende og lidelsesfulde for dem. Men samtidig erfarer de alle vandet og mere specifikt det at svømme som resonans.⁶ Som når Janine i Camus' novelle *Den utro hustru* løber bort fra sin mand i ly af natten og pludselig står over for ørkenens mørke uendelighed og selvforglemmende betragter stjernehimlen over sig:

¶15 Hun drejede rundt sammen med [stjernerne], og denne bevægelse på stedet bragte hende langsomt i harmoni med hendes inderste væsen, hvor kulde og attrå kæmpede med hinanden. Hun så, hvordan stjerner-

ne en for en dalede ned og slukkedes blandt ørkenens sten, og hver gang det skete, åbnede hun sig lidt mere for natten. Nu kunne hun trække vejret og glemme kulden, glemme tilværelsens byrde, glemme det afsindige eller størknede liv og den evige angst for at leve og for at dø. I årevis var hun flygtet for angsten og styrtet af sted som en vanvittig uden mål og med, nu standsede hun endelig.⁷

¶16 Ligesom i eksemplet fra Klougarts roman har vi her at gøre med en resonanserfaring, der er bundet til naturen. Janine er ikke ude på at beherske eller kontrollere naturen, der kosmisk omslutter hende, og erfaringen er heller ikke fremprovokeret på hendes eget initiativ. Den kommer, fordi hun af omstændighederne er blevet åbnet op og gjort lyttende modtagelig for det, der omgiver hende. Lige så pludseligt og voldsomt som resonanserfaringen opstår, forsvinder den igen – men først efter at have transformeret hende eksistentielt. Svaret på spørgsmålet om, hvorfor det skulle være ønskværdigt at have et resonant forhold til naturen, er altså i sidste ende, at et sådan forhold muliggør kontakten til den ophøjede skønhed ved at erfare selve livets fremvækst som en autonom kraft i universet, der generøst har frembragt os mennesker, og hvis iboende mangfoldighed af arter og disses indbyrdes semistabile balancer og rytmer vi skylder de fortsatte levedygtige betingelser for vores eget ve og vel.

¶17 Det er denne dybe erkendelse og dens vidtrækkende konsekvenser, som langsomt er ved at gå op for lederne af det, der i nyhederne af og til omtales som *verdenssamfundet*. Vi må håbe, at krisens svingninger efterhånden runger højt nok til, at kaldet kan høres helt ind i de lokaler, hvor beslutningerne tages og fremtiden afgøres. Vi går nu videre til at kigge nærmere på, hvad det kunne være for politiske tiltag og nybrud, der ville skulle til for at forbedre betingelserne for resonante liv.

Den store resynkronisering: Mod en planetær kronopolitik

IFØLGE ROSA MÅ OG SKAL NATUREN IKKE REDUCERES TIL ET midlertidigt svalende opholdssted for *deceleration*, som vi i en overophedet hverdag kan nyde godt af med henblik på igen at kunne klare mosten på studiet, i familien, på arbejdsmarkedet, i kulturlivet, i fitnesscenteret, osv. Vi må i stedet på et mere grundlæggende plan omkalfatre selve vores måde at opfatte og behandle naturen på, så vi redisponeres til at kunne være sanseligt hengivne, opmærksomt lyttende og lade naturen kalde på os og svare den som et led i en *eksistentiel* realisering af den grønne omstilling. Men mindst lige så presserende er det, at vi også forandrer det samfund, vi lever i, på et strukturelt niveau; at vi institutionelt bevæger os videre fra og udover modernitetens vilkårmæssige fordring om *dynamisk stabilisering*, der vedvarende fordrer, at alting vækster, forandres og i det hele taget “følger med udviklingen”. Ifølge Rosa kan det centrale problem, der som symptom er kulmineret i klima-, miljø- og biodiversitetskrisen, beskrives med begrebet *desynkronisering*. Både kvaliteten og kvantiteten af OECD-landenes forbrug og den industrielle produktion, som denne hviler på i lande som Kina, Japan, Brasilien, Indien og Tyskland, har medført en regulær desynkronisering af menneskelige samfund på den ene side og naturen på den anden. Det tempo, der har karakteriseret hovedsagelig vestlig konsumtion igennem de sidste godt 250 år, er simpelthen stukket af fra det tempo, som karakteriserer naturens egne regenerative processer: Træerne kan ikke nå at vokse tilbage i skovene efter maskinel fældning, fiskebestandene i havene kan ikke følge med trawlernes fangstrater, osv. Det er i den sammenhæng værd at bemærke, at det er med henvisning til netop klima-, miljø- og biodiversitetskrisen, at Rosa selv begrunder det historiske behov for radikale politiske tiltag for at sikre den nødvendige resynkronisering af senmoderne sam-

fund med naturen, det vil sige afstemme samfundsudviklingen med respekt for de såkaldte *planetære grænser*.⁸

- ¶19 Således betyder dynamisk stabilisering først og fremmest: forbrug, nedslidning og delvis ødelæggelse af planeten. Den fremtvinger uundgåeligt og ubønhørligt tingsliggørelsen af menneskelige relationer til planter og dyr, skove og bjerge, floder og have, som bliver inddraget i den accelererede materielle cirkulationsproces og derved kommer under stigende udnyttelsespres.⁹
- ¶20 I sidste ende er Rosas kritiske teori ikke et forsøg på at romantisere resonans og udlægge den som en simpel og entydig løsning på de problemer – både planetære, politiske og eksistentielle – som vores naturfremmedgjorte måder at leve på afstedkommer i senmoderniteten. Tværtimod er Rosas overordnede argument, at vi må og skal ændre den *økonomiske* motor, der driver accelerationen af råstofudvinding, produktion og forbrug, og den *kulturelle* motor, der muliggør vores (ofte ubevidste) adfærdsmæssige bidrag og støtte til den eskalerende klima-, miljø- og biodiversitetskrise, vi står i. Den dynamiske stabilisering har, som Rosa beskriver det, over tid medført en katastrofe i resonanserfaringer for mennesker. Den har gjort verden stum, fordi dens iboende profitsøgende og nyttemaksimerende drivkraft, der nærer udvidelsen af vores rækkevidde for kontrol over verden, har som utilsigtet massiv bivirkning, at den korrumperer vores både individuelle og kollektive relationer til naturen, så denne ikke kan andet end opfattes som middel til vores ubæredygtige samfundsmæssige formål.
- ¶21 Den vrede og frustration, som animerer moderne menneskers aggressive naturforhold, stammer ifølge Rosa fra det fundamentale tab af resonans med naturen: “Vreden og frustrationen bunder ikke i det, som vi endnu ikke kan få fat i, men i det, som vi har mistet, fordi vi kontrollerer det og hersker over det”.¹⁰ Med disse ord afslut-

ter Rosa bogen *Det ukontrollerbare*. Naturen fremstår her som det, vi i højeste grad har mistet i kraft af vores historiske bestræbelser på at kontrollere, beherske og tilegne os verden. For konkrete historiske analyser, af i hvor høj grad og hvor bevidst naturen er blevet plyndret og ødelagt af (visse) menneskelige hænder, kan man blot konsultere Andreas Malms *Fossil Capital: The Rise of Steam Power and the Roots of Global Warming* fra 2016.¹¹ Det dialektiske omslag fra tilsyneladende kontrollerbar til faktisk ukontrollerbar natur, der ovenikøbet kan fremtræde pludseligt fjendtlig og truende, har den ene af os sat på begreb og analyseret i anden sammenhæng under overskriften *Det antropocene paradoks*.¹²

¶22 Men hvad foreslår Rosa så, at der kan og skal gøres? Hvad karakteriserer det, vi i underoverskriften ovenfor kalder for en *planeter kronopolitik*? En væsentlig pointe for Rosa er, at der er behov for ikke én, men to former for decelerationsreformer af senmoderne samfund: 1) top-down policy-tiltag, der tilvejebringer nye strukturelle vilkår for økonomi, teknologi og kultur, der gør op med vækstparadigmet og 2) bottom-up sociokulturelle tiltag i form af folkebevægelser, lokal mobilisering og udbredelsen af nye idealer for det gode liv, der tilsammen kan hjælpe til med at afvareliggøre resonerfaringer.¹³ Samtidens kulturelle arbejde på at vække et utopisk håb til live igen kommer blandt andet til udtryk gennem opblomstringen af interessen for sci-fi, solar punk og økokritik i dansk og nordisk litteratur.

¶23 Rosa selv foreslår borgerløn, forstået som “en garanteret, forudsætningsløs grundindkomst”,¹⁴ som et konkret politisk eksempel på en decelerationsreform. En sådan politik vil, ifølge Rosa, kunne fungere som den nødvendige bro, der skal bygges mellem den økonomiske motor og den kulturelle motor, og således kunne ændre begges effekt i verden, det vil sige ændre den dominerede, aggressive relationsmodus, der næres af frygten for at sakke agterud og det der-

af afledte begær efter at opnå maksimal kontrol over verden. Men udover sådanne enkeltstående forslag, så afstår Rosa fra at formulere en decideret handleplan eller strategi for nogen stor decelerationsrevolution, da han med henvisning til for eksempel overgangen fra middelalder til modernitet ikke mener, man på saglig basis kan eller bør spå om sådanne historiske udviklinger, da de virker altomkalfatrende ind på menneskers samfundsmæssige livsverden med en sådan kompleksitetsgrad, at ingen mennesker kan håndtere dem analytisk. I stedet forholder Rosa sig til konturerne af nye måder at leve på, der allerede viser sig nu og her – blandt andet med eksempler på nye former for byindretning, der ikke lukker naturen “ude” eller skærmer den af i dertil indrettede parker og zoologiske haver, men i stedet inkorporerer naturen i byen, skaber “spiselige byer” og lignende, der åbner op for en ny og aktiv måde at relatere til naturen på. Den føromtalte borgerløn vil som ét af formentlig mange nødvendige tiltag kunne muliggøre andre måder at være i verden på, som ikke i samme grad som nu er domineret af præstation, individuel selvrealisering, konkurrence, vækst, acceleration og fremmedgørelse, men derimod “en mere resonant form for natur- såvel som socialrelation”.¹⁵

24 Løsningen på højhastighedssamfundenes strukturelle problemer og eksistentielle kvaler kan ikke løses i kraft af hverdagslige decelerationspraksisser såsom yoga, mindfulness, meditation, tai chi, osv. Nok kan disse praksisser hjælpe den enkelte og den lille gruppe til i højere grad at være resonansparate og resiliente, men den mere grundlæggende forandring af situationens tilstand kan ikke løses alene ad den vej. Der må større indgreb til i form af politiske decelerationsreformer af de senmoderne samfund på et mere overordnet og strukturelt niveau: realiseringen af den bæredygtige stat,¹⁶ revitaliseringen af nordisk socialisme¹⁷ eller opgøret med kapitalismens stumme tvang.¹⁸ Som vi nævnte i den foregående artikel med hen-

visning til Žižek og Rosa, så er ovenstående decelererende hverdagspraksisser faktisk ligefrem potentielt skadelige for det politiske reformarbejde med at resynkronisere samfundene med naturen, da de netop i mange tilfælde muliggør og understøtter, at menneskene bliver i stand til at kaste sig desto mere ihærdigt ind i de accelerationsprocesser, de deltager i både i arbejds- og privatliv. Hvad der for en overfladisk betragtning kan virke som en sund tendens, er måske i virkeligheden ideologisk fordækt og planetært destruktiv.

25 Resonans er som erfaring kvalitativt anderledes end decelererende hverdagspraksisser såsom hovedbundsmassage og meditationsretreats. Resonans kan i højere grad siges at handle om *mening* i tilværelsen. Det er vigtigt at understrege, at resonanserfaringens eksistentielt meningsgivende kvaliteter ikke kun afhænger af tilfældige personlige forudsætninger, men i høj grad er betinget af de strukturelle omstændigheder, et menneske fødes ind i og vokser op og lever under. Vi kan, med andre ord, ikke alle ligge i sengen, som i eksemplet med Barbara, og bare vente på, at naturen kalder på os og derefter lade resonanserfaringen skylle ind over os, hvis ikke vi i fællesskab skaber de mulighedsbetingelser, der skal til for, at dette kan ske. Samtidigt indebærer resonans en kropslig forbundethed med verden, og det er præcis dette fokus på menneskekroppens materialitet og dens relation til verden som helhed, der er nybruddet i Rosas version af den kritiske teori og derfor, at hans arbejde er særligt frugtbart i en verden, hvor naturen som resonanssfære er i fare for at forsvinde. Hvis resonanserfaringernes gode vibrationer skal udbredes endnu mere i samfundet, så skal de mere eller mindre fremmedgjorte individer bryde ud af deres individuelle indelukker og i stedet hellige sig den fælles kamp for en mere balanceret tilværelse i samfundet hinsides samtidens hidsige vækst-, kontrol- og forandringsimperativ. For at øge resonansen i samfundet må individerne finde sammen og i fællesskab skaffe tid og plads til nytteløs poesi,

sansning, mening og romantik – samt til meningsfulde, sympatiske erfaringer med naturen på naturens egne præmisser og i overensstemmelse med naturens egne tempi. Sådanne erfaringer er selv muliggjort af et skifte i subjektiv indstilling i retningen af åbenhed, påvirkningsparathed og lyst til at mærke verden og naturen på krop og sjæl. Vi lader i den forbindelse vores artikel om Rosa som naturfilosof slutte med et citat af en gruppe amerikanske “filosoffer”, som tilbage i 1960’erne bedre end nogen andre besang netop *de gode vibrationer*:

¶26 I love the colorful clothes she wears
 And the way the sunlight plays upon her hair
 I hear the sound of a gentle word
 On the wind that lifts her perfume through the air
 I’m pickin’ up good vibrations
 She’s giving me the excitations¹⁹

Noter

1. Martin Hauberg-Lund Laugesen & Peter Clement Lund, “Gode vibrationer: Om Hartmut Rosa som naturfilosof”, *Tidsskriftet Paradoks*, II. august 2022.
2. Svend Brinkmann, *Mit år med gud* (København: Gyldendal, 2021).
3. Hartmut Rosa, *Resonans: En sociologi om forholdet til verden* (København: Eksistensen, 2021), 320.
4. Louise Glück, *Averno* (Oxford: Carcanet Press Limited, 2006), 9.
5. Josefine Klougart, *Alt dette kunne du få* (København: Gladiator, 2021), 28.
6. Jon Auring Grimm, “At svømme med Camus”, i *Studier i Camus: Solen og skyggerne*, red. Jon Auring Grimm & Mads Hansen (København: Philosophia, 2014).
7. Albert Camus, *Eksil og kongedømme* (København: Gyldendal, 2013), 23.

8. Johan Rockström, Will Steffen, Kevin Noone, Åsa Persson, F. Stuart III Chapin, Eric Lambin, Timothy M. Lenton, Marten Scheffer, Carl Folke, Hans Joachim Schellnhuber, Björn Nykvist, Cynthia A. de Wit, Terry Hughes, Sander van der Leeuw, Henning Rodhe, Sverker Sörlin, Peter K. Snyder, Robert Costanza, Uno Svedin, Malin Falkenmark, Louise Karlberg, Robert W. Corell, Victoria J. Fabry, James Hansen, Brian Walker, Diana Liverman, Katherine Richardson, Paul Crutzen & Jonathan Foley, "Planetary Boundaries: Exploring the safe operating space for humanity", *Ecology and Society* 14, nr. 2 (2009).
9. Rosa, *Resonans*, 488.
10. Hartmut Rosa, *Det ukontrollerbare* (Frederiksberg: Eksistensen, 2020), 99.
11. Andreas Malm, *Fossil Capital: The Rise of Steam Power and the Roots of Global Warming* (London: Verso, 2016).
12. Martin Hauberg-Lund Laugesen, "Det antropocæne paradoks: Om det ktoniske menneskes komme" i *Planetære frakturer: Humanistiske og samfundsvidenskabelige perspektiver på antropocæn*, red. Kristoffer Balslev Willert (København: Multivers, 2022); Martin Hauberg-Lund Laugesen, "Det antropocæne paradoks", *Turbulens*, 5. december 2018, <https://turbulens.net/det-antropocaene-paradoks/>.
13. Rosa, *Resonans*, 505.
14. Rosa, *Resonans*, 502.
15. Rosa, *Resonans*, 506.
16. Rasmus Willig & Anders Blok, *Den bæredygtige stat* (København: Hans Reitzels Forlag, 2020).
17. Pelle Dragsted, "Pelle Dragsted: Vi skal ikke have nødvendighedens politik tilbage", *Dagbladet Information*, 22. juli 2021, <https://www.information.dk/debat/2021/07/pelle-dragsted-noedvendighedens-politik-tilbage>.
18. Søren Mau, *Stum tvang* (Aarhus: Klim, 2021).
19. Beach Boys, *Good Vibrations* (Hollywood, Capitol Records, 2006).

Artiklen blev bragt i Paradoks – Tidsskrift for filosofi og teori